

Aleš Guček

Smučarski izrazi po svetu

(prirejeno po Norvežanu Arnoldu Dalnu, Slovcu Borisu Orlu in Američanu Johnu Allenu)

■ Laponska smučarska terminologija

Zimske športne discipline delimo glede na orodje, ki jih uporabljamo na snegu in ledu: smuči in podobne naprave služijo smučanju, sanice sankanju, bobu in skeletonu, jeklene kline za drsanje in hokej. Posebna zvrst je škotski **curling** je **balinanje na ledu**. Osnovno orodjeso bile lesene zaoblene klade, obložene spodaj s kovino. Danes so jih nadomestili kamni.

Smučanje se je začelo dokazano z artefakti pred 12 000 na Daljnem Vzhodu na Kitajskem Altaju in Altajski Mongoliji. Od tam se je preko Sibirije razširilo na Laponsko. Teoretiki celo trdijo, da je Koreja zibelka smučanja, kar ni dokazano z najdbami skalnih risb ali celo ostankov smuči.

Opisovalci azijskega smučanja niso navedli izrazov za smuči od pradavnine ali današnjih ljudskih, tako da so v svetu znane in uveljavljene skandinavke (laponske) in slovanske besede za smuči in smučanje. Stari pisni skandinavski viri enačijo krpje in smuči in za katero orodje gre, je razvozljati iz vsebine napisanega. Izrazi za smuči torej izvirajo iz krpelj, predhonic smuči. Slovanski izrazi so enako ali za sani ali za smuči. Z začetki športnega smučanja v Srednji Evropi in ZDA so tu prevzeli skandinavski izrazi za smuči **ski** (iz **skida**, **skrida**), medtem ko slovanski narodi tega niso povzeli. Baltiski narodi so sledili Slovanom.

Laponci (Skandinavci) in med njimi Finci so smuči enačili z razcepljenimi deščicami debela drevesa, ki so imele žlebič. Stara norveščina pozna besedici **skie** (deblo dreve-

sa) in **skip** (razepiti). **Sloð** ali **sloð** (izgovoriti sloð) je staronorveški izraz za sled (smučarska sled), sled deščice v snegu. Finci so poznali **lahtoo**. Kprljam so rekli Norvežani **pruga**. Skandinavci so vrezali v davni preteklosti v leseno drsno ploskev žlebič in temu dali ime **andor**, **annar** in **ännär** (å je izgovoriti kot dolgi široki o). Naj omenim le Šveda Johannes Scheferusa, ki je znan po gravuri iz leta 1657 z lovcom na **langski** (dogi smučki) in na **andor** (kratki, okoli 160 cm dolgi smučki, oblečeni na drsni ploskvi

s kožo). S kratke smučke se je lovec odri-val in z dolgo smučko obvladoval smučko v vzdolžni smeri drsenja. **Andor** je imela drugačni pomen na severu in jugu Laponske. Na sverui je bila **andor** smučka prevlečena s kožo in na jugu gola smučka, torej brez kože. Če je bila **andor** krajša smučka na območju velikega dela Laponske, so nekatera ljudstva **andor** rekli smučkama enake dolžine ali za „golo smučko“, smučko brez kože.

Z etimološkega vidika so strokovnjaki iskali korene laponskega termina **andor** v italijanskem **andare** (iti) in latinskega **anta** (deska, deščica). Resno je dvomiti, da so Laponci prevzeli po Italijanu Francescu Negriju italijansko besedo **andare**, ko je leta 1701 obiskal sever in za Južnoevropejca med drznim potovanjem poskusil smučati. Torej smučarski narod povzame smisel po prvem srečanju s smučanjem Južnoevropejca. Negri je svojo potovanje opisal v knjigi *Viaggio Settentrionale* (Potovanje na sever). Še manj verjeten je latinski izvor.

Smučarsko prostočasno smučanje, znano kot **idraet** v pozni drugi polovici 19. stoletja, so Srednjeevropejci po letu 1890 ponostavljeno prevedli kot šport. Norvežani so zapisali, da je **idraet** gibanje na smučeh v naravi, ki krepi telo in duha. Tako sta se dvignili fizična in moralna moč naroda. Trdili so da je **idraet** „šport nad športom“ (norv.: **Idraetternes Idraet**). Norvežan Viktor Balck je napisal leta 1881, da je „šport“ tuja beseda. Smučarski klubi v Skandinaviji so se večinsko splošno imenovali *Idraet* in šele po 1920 so povzeli smučarski klub (ski klub, izg.: ši klub). **Idraet** je bilo nekaj več kot šport, namreč kakovost bivanja v naravi, občudovanja vredna spretnost, izkazovanje moči brez tekmovalnega merjenja in primerjanja smučarjev med seboj.

Beseda slalom izvira iz Norveške. **Slalåm** ali **slalaam** (å in dva aa je izgovoriti kot dolgi široki o) je bila ena od tekmovalnih zvrsti smučanja, ki so jih na eni prireditvi izvajali v trojni kombinaciji, ki naj bi v skupnem dala podobo najboljšega vsestranskega smučarja: tek na smučeh (brez meritve časa, le dosežena mesta), skoki na smučeh (najprej le dolžina in kasneje še ocena sloga) ter **slalåm** (brez meritve časa, le obvladovanje prostega smučanja po hribu). Besedo **slalåm** je prvi zapisalv nemščini leta 1905 Mathias Zdarsky iz Lilienfelda v Avstro-Orgskem Imperiju, ko je postavil slalom progo na Muckenkoglu. **Torlauf** (prevod Zdarskega za slalåm), s postavljenimi vratci z zastavicami in merjenjem časa je

Slika 2. Laponske smuč

bil bolj podoben današnjemu veleslalomu: dolžina 1 950 metrov, višinska razlika 455 m, največja strmina 45 stopinj in 85 vratc

z merjenjem. Tekmovalcem so merili čas. Anglež Sir Arnold Lunn je leta 1922 zakoličil slalom v Mürrnu v Švici, kar naj bi veljalo za prvi „moderne“ slalom. Lunn je s težavo leta 1930 na FIS kongresu dosegel, da so slalom in smuk priznali v FIS pravilniku. Beseda slalom je edini smučarski termin, ki ga uporablja ves svet brez izjeme.

Posebna zanimivost so prva vojaška povelja vojakov na smučeh. Napisal jih je norveški oficir Jens Henrik Emahusen leta 1733 in s skicami leta 197 opremil Grüners 1765. Povelja so najprej napisana v nemščini in

Slika 1. Laponska smučka, najdena na Švedskem, Klavträsk, 3 200 p.n.š.

nato v norveščini v isti brošuri: nem. *Leib auf den Lincken Fuss Herstellen*, norv. *Wie Beÿ Lincks Herstellen*

■ Slovanska smučarska terminologija

Slovanski smučarski izrazi *arte, narta, rtve, smeče, smuč, smyčok ...* so se razvili popolnoma avtohtono brez vpliva Daljnega Vzhoda ali Laponske. Slovanski pomeni v začetku niso razlikovali sani od smuči, ker so bili enaki ali podobni. Šele iz besedila je moč razpoznati, za katero prometno sredstvo po snegu gre.

Rta (Nikifora Vladimir Noromah, 12. stoletje, Nikonov anale, 1444), imajo sopomenke v ruskih dialektih za smuči *rtý, irta, irty*.

Baron Sigismund (Žiga) von Herberstein iz Vipave je zaradi znanja ruščine dvakrat obiskal Rusijo po Svetega rimskega cesarstva, ki so ga vodili Habsburžani. V svoji knjigi *Rerum Moscovitarum Comentarii* (Moskovski zapiski, 1549, slovenski prevod 2001) je opisal ruske smučarje v guberniji Perm in napisal za smuči *arte*. To je bilo prvo obvestilo o smučanju v Rusiji. **Arte** so smuči dolge 160 cm za hojo in drsenje po snegu. **Narta** je izraz, ki pomeni ali tanki sanici na saneh ali smuči. Najbolj pogoste ruske kasejše besede za smučko je *lyža* in Ukrajinci so poznali besedo *lyžva*. Podobno so povzeli Čehi in dejali *lyže*. Baltski narodi so bili odrezani od Skandinavije z morjem, zato jim so jim bili bližje Slovani in so lovili divjad na *lužas*.

Smycati v starocerkveni slovanščini pomeni plaziti se, v starem ruskem jeziku najdemo *smycati* in v stari bolgarščini *smycati*. Ljudstva so rekla *smyk* za vleko tovora na smučeh in v glagolski obliki *smykati*, na primer Čehi, Litvijci *smýkti* in *smunkù*, Latvijci *šmukt*. Vsi našeti narodi so dejali, da je počasno gibanje na snegu plazenje in/ali smučanje. Za vse te velja še osnovna glagolska oblika *smučiti*, kar izvira iz korena *smuč*. Enako velja za Slovence. Po Slovincih so smuči in smučanje povzeli Srbi, Makedonci, trije narodi iz Bosne in Hercegovine in Črnogorci. Hrvati niso sledili Slovanom in so se odločili za *skije* in *skijati*. Ne moremo mimo dejstva, da so ljudski smučarji iz Like konec 19. in začetka 20. stoletja govorili *rtve* za smuči.

■ Slovenska smučarska terminologija

Slovenci so stoletja nazaj uporabljali za smuči in smučanje lastni besednjak. Jožef Bevk – Podgrivarski je prvi zapisal 1845 besedo za smuči *šmeč* v članku Huda zima (Kmetijske in Rokodelske novice, 1845).

Sani in smuči so na Bloški planoti enotno poimenovali: *smāči, smučke, smič, smuč, smuka*, Bloški izrazi za smuči v začetku 20. stoletja, ohranjeni iz preteklosti: *smāč, smāči, smučke, smukalce* iz česar so izpeljane *smučati, smuka, smukalnice, smukati in smukniti*.

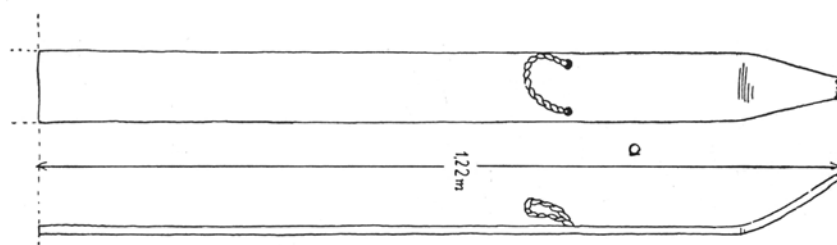
Pohorski gozdarji so šli leta 1886 na poziv lastnika iz Avsto-Ogske na smučarski tečaj v Gusswek na avstrijskem Štajerskem. Domov so se vrnili z znanjem smučanja, prinesli s seboj smuči, ki so jim rekli *dāuge kārple* (dolge krplice) in tudi pogovorno poslovenili *skije* iz nemških *Schi* (smuči, smučke).

Številni Slovenci so služili vojaški rok v avstro-ogrske vojske v planinskih enotah. Tam so se seznanili s smučmi in smučanjem. Mathias Zdarsky iz Lilienfelda, izumitelj alpske tehnike s plužnim načinom smučanja in poročnik Georg Bilgeri sta vodila tečaje in seveda uporabljala nemško smučarsko terminologijo. Velika zaluga gre Rudolfu Badjuri, ki ni enostavno povzel nemške izraze, temveč je sledil bloškemu besednjaku in skrbel za slovenske besede. Badjura je že leta 1913 pisal „mali“ besednjak, nato imel stalno mesto v tedniku Sport (izhajal od 1920 do 1923), kjer je javnosti predstavil slovensko smučarsko terminologijo. Ponatis v mali brošuri po Sportu je izšel leta 1921. Smučar je njegova knjiga, ki ima na koncu slovenski smučarski slovarček s hrvaškimi ustreznici. Smuško terminologijo je izdajal v samozaložbi leta 1931 in 1933 in 1956. Številne besede uporabljajo smučarji še danes, kot *krmarica* (ena naprej poti-

snjena smučka), *smučka, smučina, smuk, smuka, streme, stremenica* (petna zanka pri telemark vezi), *kolec* za oporo smučarju, tudi del tekmovalnih vratc) *krivina* ipd. Badjura ni poslovenil vleko smučarja s konjem, ampak po norveško zapisal *skijøring* iz nemškega *Pflug* napisal *plug* (pluženje, plužni položaj smuči). Plug je bila lesena naprava v obliki črke V, ki jo je vlekel konj za seboj, da je odrivala snega na obe strani poti. Dejanje je pluženje, kot ločuje Milka Bokal napravo, pripravo, orodje in dejanje. Zavoju je rekel po norveški in nemški *Kristiania*. Ta je dobila ime po tedanji Kristianiji, danes mestu Oslu. Tam so namreč zavoj za zaustavljanje konec 19. stoletja poimenovali *kristiania*, nemško *Kristiania* in angleško *christiania* ali krajše *christy*. Veliko Badjurovih terminov je ustreznih tedanji tehniki smučanja in pogovornemu izražanju kot so *dričati, drskati in drsati* (drseti, smučati), *krmar* (smučar), *sunkoviti kristjanja* (zanimivo moški spol, paralelna kristianja za zaustavljanje), *zategnjeni kristjanja* (počasna izvedba kristianije za zaustavljanje), *krečiti* (smučati v zavojih), *krečanje v strmem bregu* (smučati v zavojih po strmini), *zavóvornica* (opora na smuči za zaviranje, navadno v plužnem položaju smuči), *ovinek* (zavoj), *pluh* (smučka), *plužni zavor* (plužni lok), *zaokret na mestu* (obrat na mestu), *hoja v razkreki* (hoja v razkoraku), *smuk navpik* (smuk naravnost).

Francoski vrhunski alpski tekmovallec Emile Allais je s svojim prijateljem Paulom Gignouxem leta 1938 vpeljal vrtilno tehniko alpskega smučanja – *technique de rotation*, ki sta jo leta 1947 nadgradila. Najbolj znana je bila *ruade*, ki so jo slovenski smučarji zapisali *ruada* (zavoj s poskokom). Vrhunsko izveden zavoj vrtine tehnike se je imenoval *tempo kristianija*.

Drago Ulaga in Marjan Jeločnik sta negovala slovenski smučarski jezik. Predvsem Jeločnik, ki je okusil leta 1953 in 1968 v St.

Slika 3. Smuči iz Like, Gospić, Hrvaška, pozno 19. stoletje.

Slika 4. Pogreb z bloškimi pogrebnimi smučki, Slovenija, 1930.

Christophu na Arlbergu avstrijsko šolo smučanja s svetovno znano in priznano tehniko nasprotnega sukanja ramen. Jeločnik je s kolegom Janezom Šusterjem in Borisom Kobalom po tečaju v Avstriji sedeli ure in ure, da so poslovenili novo smučarsko terminologijo. Jeločnik ni bil povsem zadovoljen in se je obrnil na znaneg slavista, da sta skupaj potrdila termine. Nemška *Girlande* je **venček** (plužni venčki, paralelni venčki), *Gegenschulter* slovensko **nasprotno sukanje ramen**, *Seitrutschen* znano kot **bočno drsenje**, *Fersenschub* je slovensko **odriv s petami navzdol**, *Kantenansatz* je postal **nastavek robnikov** (o tem kasneje), *Wedeln* je **hitro vijuganje**, *Stockansatz* - **vbod palice**, *Pflugbogen* - **plužni lok**, *Stemmschwung* - **plužna kristianija** itd. Jeločnik je delil smučarske vezi na **streme** (usnjeni prstni jermen in petna stremenica, ki ne poveže trdno čevlja s smučko) in **vez** (kovinska čeljust s kovinsko stremenico, ki preprečuje gibanje čevlja levo in desno od smučke). To delitev poznajo le Avstrijci kot **Strammen** (streme) in **Bindung** (vez). Američani in Francozi imajo za oboje izraze, vez angl. **stirrup** in franc. **attache**, a za oboje pišejo angl. **binding** in franc. **fixation**.

Slovenska šola smučanja se je naslanjala predvsem na avstrijsko (1900 do 1937, 1953 do 1969), tako tudi terminologija. Francoska tehnika je bila priljubljena od 1937 do 1953. Aleš Guček in Janez Šmitek sta imela priložnost udeležiti se tečaja francoskih učiteljev smučanja v Chamonixu. Posledica tega je bila korenita sprememba tehnike šole smučanja, vendar ne s posnemanjem ffrancoskega načina smučanja, temveč že težnje po enotni tehniki poučevanja smučanja po svetu. Učni načrt Smučanje da-

nes je uvedel **krožno gibanje kolen** franc. **pivotement des genoux** oz. **projéction des genoux**, **slalom in veleslalom zavoj**, smuk položaj **jajce** b(franc.: **oeuf**, angl.: **egg**, nem.: **Ei**, med 1960 in 1966) ter nizki smuk položaj **žaba** (franc.: **bolide**, med 1966 in 1969). Francoska šola smučanja je poznala **avalement** (napačno sedeči zavoj, pravilno zavoj na grbini – Jeločnik), ki je bil le poseben zavoj na valu ali grbini, kar so večinoma v Sloveniji napačno razumeli kot rdeča nit francoske šole smučanja. Avstrijci in Nemci so rekli zavoju na grbini **Ausgleichschwung** (dobesedni prevod izravnalni zavoj) in tehniki **Ausgleichstechnik** (dobesedni prevod izravnalna tehnika) in Švicarji **Känguruschwung** (kengurujev zavoj).

Smučanje se je razvijalo in številne nove zvrsti so se pojavile na smučiščih. Slovenski smučarji in novinarji so so v živi preproščini prevzeli angleške izraze **snowboard**, iz

tega **bordanje**, **hot-dog** iz tega **hotdogar**, **half-pipe** iz tega **snežni kanal** (kaj je kanal vsakdo ve), **carving** iz tega **karvanje** in **karvar** in še bi lahko naštevali. Pisci so velikokrat opozarjali na slovenske izraze, da bi ohranili tradicijo nege slovenskega smučarskega besedja, a zaman. Žal tako tudi športni novinarji, učitelji smučanja in trenerji s tekmovalci vred. **Deskanje** je **snowboard**, **half-pipe** je **snežni žleb**, **hot-dog** je bil **akrobatsko smučanje**, **carving** je končno postal **zarezovalna tehnika**, **carving smuč** slovensko **zarezne smuč**, **smuč** s **poudarjenim stranskim lokom**.

Zarežno smučanje je zahtevalo nove bese, kar je v obširnem priročniku založilo Združenje učiteljev in trenerjev smučanja Slovenije. Tu so navedene stopnje učnega procesa in termini za lpsko smučanje. Stopnje od lažjega k težjemu: **osnovne oblike drsenja**, **začetne oblike smučanja**, **nadaljevalne oblike smučanja**, **vrhunske oblike smučanja in tekmovalne oblike smučanja**. Hodniki smučanja so glede na obliko, predvsem širino: **lijak**, **širši hodnik**, **ožji hodnik**. Ozki plužnipoložaj smuč je zamenjal zaradi oblike smuč spoudarjenim stranskim lokom široki plužni položaj, zato sledi **klinasti položaj smuč**, **klinasto vijuganje**. Varnost med smučanjem je postala pomembna in nadzorovanje hitrosti je eden najvažnejših prvin za preprečitev nesreč: **osnovno vijuganje z nadzorovanjem hitrosti**. Pomemben je poudarek na živahnem smučanju: **dinamično vijuganje z zarezovaljem**, **navezovanje zavojev**. Položaj smučarjevega telesa ni bil več v izrazitem smučarskem odklonu, zato sledi **nagibanje telesa v zavoj** in pomembno

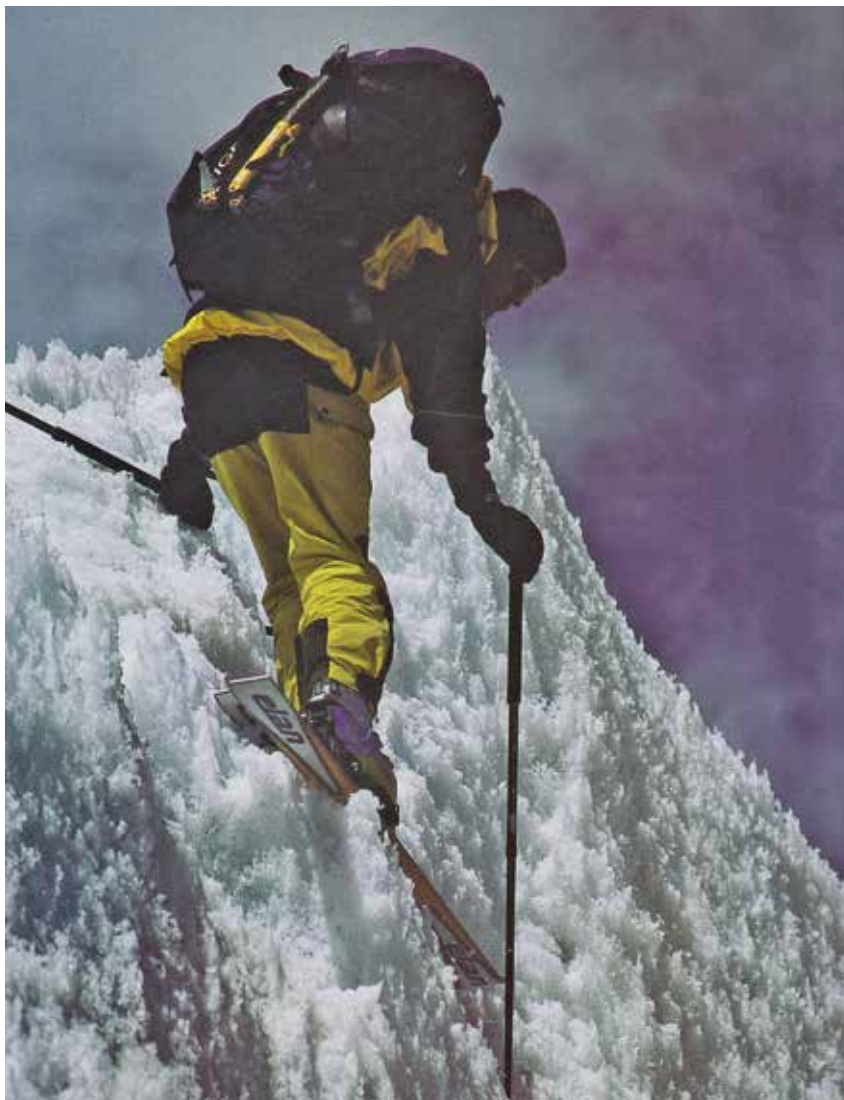
Slika 5. Položaj jajce v smuku, Francija, 1960.

gibanje telesa v msri zavoja: **sledenje gornjega dela telesa**. Preteklost je poznala prestopanje s smučko, ki ga je nadomestil izraz **odpiranje smučke** in na primer **odriv na škarjasto odprto smučko**. Odprta smučka ni ustrezen izraz, ki bi bil boljši **prestavitev smučke v škarjasti položaj** ali **škarjasti prestop**, kot je že bilo. Zavoj obsega več faz: **vhod v zavoj** (priprava na zavoj in začetek zavoja), **vođenje zavoja** in **sledenje telesa** (gibanje telesa med zavojem), **izhod iz zavoja** (zaključek zavoja). Potem še malo biomehanike s **pozitiven motorični transfer**. Priljubljena delitev alpskega tekmovalnega smučanja je na **hitre discipline** (smuk, super veleslalom) in na **tehnične discipline** (veleslalom, slalom). Disciplina ni ustrezen izraz. Piramidalna delitev športa je mednarodno priznana, zato tu disciplina ni dobro izbrana beseda: poudrožje je šport, panoga je smučanje, disciplina je alpsko smučanje in slalom je zvrst.

Posebna zgodba je **ekstremno smučanje**, ki je mišljeno kot **alpinistično smučanje**, ki je ga sestavljata vzpon in spust po alpinistični smeri. Ekstremno smučanje je vsako tako, ki je izvedeno z izjemnimi storitvami, kot so: davni finski množični tek na 220 kilometrov, prečenje čez 3 400 kilometrov ruskega oficirja Korapkina čez Sibirijo, poleti čez 250 metrov, hitrostno smučanje čez 250 km/h, turno smučarsko prečenje Alp od severa do Nice.

Milka Bokal, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, je dala velik prispevek s stališča jezika k projektu Slovenskega smučarskega slovarja. Primer: Smučarskin strokovnjaki so veselo desetletja uporabljali termin **nastavek robnikov**. Bokal: nastavek je naprava ali priprava, dejanje je **nastavitev robnikov** in glagol **nastaviti robnike** ipd. Šestletno delo se je obrestovala in izšel je prvi celoviti slovar smučanja na svetu. Morda ga upravlja premalo smučarjev, predsvem novinarjev smučarskega športa, ki tolčejo svojevrstno latovščino. Bokal je napisala obširen sestavek o vrstah snega, ki jih pozna slovenščina.

Old-time smučarji so nastopali na prireditvah in tekmah od leta 1985 pod Vodstvom novinarja Črta Kanonija in Marjana Jeločnik. Jeločnik je kasneje zamenjal Svetozar Guček. Zgodovina in odlični smučar Borut Batagelj je uvedel izraz **smučarji po starem, smučanje po starem** in ovrgel **old-time smučanje, starosvetno smučanje** ter **staroveško smučanje**. Na teh prireditvah niso žargonsko govorili o **bindungah** (vezi), **plugu** (pluženji), **špichozah** (koničastih

Slika 6. Alpinistično smučanje, 2000.

hlačah), bremzanju (zaviranju), štumfih (nogavicah), zavijanju (zavojih), laufu (teku na smučeh), plohih, deskah, dogah (smuči ali smučke), špicah (osteh ali trnih na smučarskih palicah), pancerjih (smučarskih /trdih/ čevljih), firnu (srencu) ...

Jugoslovska ljudska armada je poznala za poveljevanje in tudi pogovor le srbsčino. Teritorialni obrambi iz Tolmina in Bovca sta drzno začeli pred letom 1980 uporabljati povelja za gorniške vojake na smučeh v slovenščini. Postrojila so celo zapisali v tiskani obliki. **Turno smučanje z uporabo orožja**, smučarske prvine z orožjem **liki in veščine, funkcionalni za boj**, jermeni za povezovanje smuči **spojnice za smuči, smučarski oddelek, izvršitev patroljnega streljanja, drža pri strelu, drža pri streljanju v ležečem položaju, drža pri**

streljanju v sedečem položaju, drža pri streljanju v klečečem položaju, drža pri streljanju v stoječem položaju, ležeča drža v razkoraku, drža pri streljanju iz različnega orožja, streljanje v premiku povelja: **postrojila z odpetimi in pripetimi smučmi, smuči snemi, mirno s smučmi v roki, smuči na desno ra-mo, na le-vo, polkrog na le-vo, streljanje z oporo na palici, v razkoraku le-zi, le-zi - za strel, poklekni - za strel, na smučko poklekni - za strel, sedi - za strel.**

Literatura

1. Allen, E., John B. (2019). Ski heil! The Vocabulary of Skiing, Skiing History Journal September-October, 2019, strani od 13 do 15

2. Antropova, V. V. (1953). Lyži narodov Sibiri Sbornik Muzeja antropologli in etnografi XIV, Moskva-Leningrad strani, 5 do 36
3. Badjura, R. (1921, 1931). Smuška terminologija, Ljubljana
4. Badjura, R. (1924). Smučar, Ljubljana
5. Badjura, R. (1956). Bloško starosvetno smučanje in besedje, Ljubljana
6. Batagelj, B. (2009). Izum smučarske tradicije, Kulturna zgodovina smučanja na Slovenskem do leta 1941, Zbirka zgodovinskega časopisa 38
7. Bokál, M- in soavtorji (2014). Rudolf Badjura –Življenje in delo, strani 42 do 50
8. Dalen, A. (1998). Scandinavian Ski Terminology, referat FIS Ski History Conference, Holmenkollen, Norveška
9. Guček, A. Sledi smučanja po starem – In the Tracks of Old-Time
10. Skiing, Združenje učiteljev in trenerjev smučanja Slovenije
11. Guček, A. In soavtorji (2011). Slovenski smučarski slovar, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU
12. Guček, S. Slovenija, zibelka smučanja v srednji Evropi (Engl.: Slovenia, Cradle o Skiing in Central Europe
13. Herberstein, von S. (2001). Moskovski zapiski, Slovenska matica v Ljubljani, za stranjo 128 črnobela skica,
14. Jeločnik, M. (1969). Zbornik 3, High School of Physical Culture, Ljubljana, 1969
15. Luther, C. J. (1931). Der Winter, Auf der Spur des ältesten alpinen Ski, München,
16. Luther, C. J. (1938). Årboj På skidor, Ett besök vid Krains skidom råde, Stocholm.
17. Kieterle, W. (1979). Wettfahr - Urkunde, 1. Torlauf, der alpinen Skiweltgeschichte am 19. März 1905 in Lilienfeld, Niederösterreich.
18. Lunn, Sir A (1969). The Kandahar Story, George bAllen and Unwinn Ltd.
19. Memento de l'enseignement du Ski Français (1969). Ecole Nationale de ski et d'ačpinisme, Chamonix, France
20. TO Tolmin in Bovec (okoli 1980). Opomnik, Tema drže in ravnanje z orožjem pri uporabi smuč
21. TO Tolmin in Bovec (okoli 1980). Opomnik, Tema privajanje na vojaške smuč, Hoja, tek in smučanje
22. TO Tolmin in Bovec (okoli 1980). Opomnik, Tema postrojila z odpetimi in pripetimi smučmi
23. Orel, B. (1964). Bloške smuč (Eng.: Blo Skis), Slovenian Academy of Art and Science.
24. Polednik, H. (1981). Glück im Schnee, 100 Jahre Skilauf in Österreich, Almathea.
25. Planinski terminološki slovar, komisija za izdelavo, 2002, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU
26. Slovenski smučarski slovar, 15 soavtorjev (2011). Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.
27. Smučanje danes (1969). Zbor učiteljev in trenerjev smučanja Slovenije
28. Smučanje danes (2003). Združenje učiteljev in trenerjev smučanja Slovenije
29. Urbas, T. (1939). Ljudske smuč na Slovenskem. Krplje in smuč na Pohorju (Engl.: Folk Skis in Slovenia. Snwshoes and Skis on Pohorje). Slovenski etnograf, Ljubljana.

Aleš Guček, upokojeni arhitekt in učitelj smučanja, področje zgodovine smučanja
Združenje vojaških gornikov Slovenije
alesgucek@t-2.si